

13 utmaningar inom högskolepedagogisk utveckling som behöver hanteras

En analysrapport till NU2026

Nationell konferens för högskolepedagogisk utbildning och utveckling
Göteborg, 8–10 juni 2026

Avsändare	SVERD – Sveriges Förening för Distansutbildning www.sverd.se
Författare	Mats Brenner, vice ordförande (vice chair), SVERD
Datum	April 2026
Konferens	NU2026, Göteborg – arrangerad av SUHF och sex västsvenska lärosäten

SVERD är en intresseorganisation i Sverige för alla som är engagerade i online lärande, flexibelt lärande och distansundervisning. (The Swedish Association for Distance Education is a professional organization for all those involved in open, online and flexible distance learning, including technology-enabled learning.)

1. Förord

NU-konferensen – Nätverk och Utveckling – är Sveriges största mötesplats för alla med intresse för högskolepedagogisk utbildning och utveckling. NU2026 arrangeras den 8–10 juni 2026 i Göteborg av Högskolan i Borås, Chalmers tekniska högskola, Göteborgs universitet, Jönköping University, Högskolan i Skövde och Högskolan Väst, under SUHF:s (Sveriges universitets- och högskoleförbund) paraply. Konferensens syfte är att främja pedagogiskt utvecklingsarbete genom att erbjuda en mötesplats för spridning, dialog och debatt.

SVERD – Sveriges Förening för Distansutbildning – är en intresseorganisation för alla som är engagerade i onlinelärande, flexibelt lärande och distansundervisning i Sverige. SVERD välkomnar NU2026 som en viktig arena för att lyfta de utmaningar och möjligheter som präglar det nätbaserade och flexibla lärandet i högre utbildning.

Denna rapport presenterar en analys av 13 centrala utmaningar inom högskolepedagogisk utveckling, med särskilt fokus på distansutbildning och digitalt lärande. Analysen bygger på en empirisk studie genomförd vid Blekinge Tekniska Högskola (BTH), kompletterande dokumentation från pedagogiska utvecklare vid svenska lärosäten, samt etablerade internationella kvalitetsramverk för e-lärande. Utifrån att lärosäten deltog i UHR-projekten under projektperioden 2022–2023 och att då hölls en workshop om 13 utmaningar i distansutbildning, vill vi att deltagarna i NU2026 även har möjlighet att diskutera och reflektera över dessa utmaningar utifrån denna rapport.

Rapporten riktar sig till universitetslärare, pedagogiska utvecklare, akademiska ledare, beslutsfattare och studenter – det vill säga samtliga målgrupper för NU2026.

Mats Brenner

Vice ordförande, SVERD

April 2026

2. Sammanfattning

Denna rapport – ett stöd för att vidareutveckla distansutbildning

Denna rapport analyserar 13 identifierade utmaningar inom högskolepedagogisk utveckling, med utgångspunkt i en Delphi-studie genomförd bland 90 lärare vid ett svenskt tekniskt lärosäte (BTH), samt kompletterande material från pedagogiska praktiker och internationella kvalitetsramverk. Utmaningarna är kategoriserade som pedagogiska (18 ursprungliga), organisatoriska (5) och teknologiska (3), varav 13 erhöll majoritetsstöd och rankas i prioriteringsordning.

Bakgrund och relevans ur ett högskolepedagogiskt perspektiv, med koppling till forskning och beprövad erfarenhet samt aktuell granskning av Riksrevisionen

UHR hade åren 2022–2023 (Högskolepedagogiskt lyft) i uppdrag att genomföra en satsning för att främja gemensamt högskolepedagogiskt utvecklingsarbete mellan universitet och högskolor. Två fokusområden hanterades a) Högskolepedagogiskt lyft - UHR hade åren 2022–2023 i uppdrag att genomföra en satsning för att främja gemensamt högskolepedagogiskt utvecklingsarbete mellan universitet och högskolor. b) Kvalitet i distansutbildning - Inom detta uppdrag, som pågick 2021–2022, genomförde UHR en satsning för ökad kvalitet och genomströmning i distansutbildning vid svenska universitet och högskolor.

Under projektperioden 2022–2023 så hade deltagarna i UHR-projekten en workshop kring 13 utmaningar kring distansutbildning – och dessa vill vi i SVERD även låta deltagarna i NU2026 ha möjlighet att diskutera och reflektera utifrån denna rapport.

Riksrevisionen genomför just nu även en granskning av effektiviteten i högskolans distansutbildning. Resultatet av granskningen kommer att presenteras i en rapport med planerad publicering i oktober 2026. Ett av UHR-projektets mål var att identifiera strategiska utvecklingsområden inom det högskolepedagogiska området i samarbete med nätverk och organisationer. Under 2024 höll BTH en online-workshop med fokus på tre av de 13 utmaningarna: studentrespons, uppförande och social distans.

Nyckelresultat:

- Pedagogiska utmaningar rankas konsekvent högst av lärare, före organisatoriska och teknologiska.
- De tre högst prioriterade utmaningarna är: (1) Brist på studentrespons, (2) Stor uppförande i kursdesign, (3) Social distans och försämrat samarbete.
- Utmaningarna spänner över tre organisatoriska nivåer (mikro, meso, makro) och tre processteg (före, under, efter).
- Lärarnas bakgrundsfaktorer – kön, erfarenhet, fakultetstillhörighet – påverkar i begränsad utsträckning den övergripande rankningen, men har viss effekt på specifika utmaningar.
- Rapporten rekommenderar prioriterade insatser inom pedagogisk kompetensutveckling, institutionellt stöd för kursdesign, tydligare ansvarsfördelning och stärkta incitamentsstrukturer.

3. Bakgrund och syfte

3.1 Distansutbildningens roll i svensk högre utbildning

Distansutbildning och nätbaserat lärande har under de senaste decennierna gått från att vara ett komplement till att bli en strategisk kärnverksamhet vid svenska lärosäten. Pandemin 2020–2022 accelererade denna utveckling dramatiskt och synliggjorde såväl möjligheter som strukturella brister. Idag ställs lärosätena inför krav på flexibla utbildningsformer, ökad tillgänglighet och digital kompetens – samtidigt som resurser, stödfunktioner och policyer inte alltid hängtt med i denna omställning.

Inom ramen för NU2026 är det därför angeläget att systematiskt identifiera, prioritera och adressera de utmaningar som lärare, pedagogiska utvecklare och lärosäten faktiskt möter i sin vardag. Utan en tydlig bild av problembilden riskerar insatser att bli fragmenterade och ineffektiva.

3.2 Syfte och frågeställningar

Denna rapport syftar till att:

1. Presentera och analysera de 13 mest prioriterade utmaningarna inom högskolepedagogisk utveckling med fokus på distansutbildning.
2. Analysera dessa utmaningar utifrån organisatoriska nivåer (mikro, meso, makro) och processteg (före, under, efter).
3. Diskutera kulturella och strukturella hinder för förändring.
4. Ge konkreta rekommendationer till lärosäten, pedagogiska utvecklare och beslutsfattare.

3.3 Datakällor och underlag

Rapporten bygger på följande underlag:

- BTH-studien: The Relative Importance of Distance Education Challenges – en Delphi-studie med 90 lärare vid ett svenskt tekniskt lärosäte (Blekinge Tekniska Högskola).
- Analysmodell: Utmaningar och lösningsförslag indelade i mikro-, meso- och makronivå samt processteg före–under–efter, utarbetad av Mats Brenner, pedagogisk utvecklare.
- Prioriteringsdokument: Sammanställning av utmaningar och förslag på åtgärder (mars 2022).
- Framtidsanalys: Dokumentet Vilka utmaningar har vi framåt – digitalt lärande, Karolinska Institutet (KI), 2023.
- Internationella kvalitetsramverk: ELQ (Högskoleverket), OLC Quality Scorecard, QM (Quality Matters), E-quality Framework (Masoumi & Lindström, 2011), ODDE (2022).

4. Analysmodell och metodologisk ram

4.1 Delphi-studiens design

BTH-studien använde en rankningsbaserad Delphi-metod i fyra omgångar med 90 lärare. Processen genomfördes i tre faser:

- **Fas 1 – Brainstorming:** Lärarna föreslog tre viktiga utmaningar vardera, vilket genererade 218 förslag. Dessa konsoliderades till 26 unika utmaningar, kategoriserade som pedagogiska (18), organisatoriska (5) och teknologiska (3).
- **Fas 2 – Avgränsning:** Deltagarna valde ut de sex mest kritiska utmaningarna. Baserat på majoritetsprincip och kriteriet att utmaningar valda av mer än 20 % av respondenterna behölls, kvarstod 13 utmaningar för rankningsfasen. Noterbart är att ingen av de tre teknologiska utmaningarna återfanns bland de 13.
- **Fas 3 – Rankning:** Lärarna rangordnade de 13 utmaningarna i två omgångar. Kendall's W-koefficient förbättrades från 0,19 till 0,35, vilket indikerar måttlig konsensus.

4.2 Organisatorisk analysmodell: Mikro–Meso–Makro

Utmaningarna analyseras utifrån tre organisatoriska nivåer, inspirerade av ODDE-ramverket (Handbook of Open, Distance and Digital Education, 2022):

Nivå	Beskrivning	Exempel på aktörer
Makro	Strategisk/systemisk nivå	Lärosätesledning, nationella myndigheter, SUHF
Meso	Institutionell/stödorganisatorisk nivå	Pedagogiska enheter, IT, HR, avdelningschefer
Mikro	Kurs- och undervisningsnivå	Lärare, studenter, kursansvariga

4.3 Processanalys: Före–Under–Efter

Utmaningarna analyseras även utifrån var i utbildningsprocessen de uppstår:

- **Före:** Planering, kursdesign, kompetensutveckling
- **Under:** Undervisning, examination, studentinteraktion
- **Efter:** Kursvärdering, kursutvärdering, kursanalys och kvalitetssäkring

4.4 POET-analys och kulturdimension

En central insikt i analysmodellen är att utmaningarna i hög grad är kulturfrågor snarare än enbart frågor om beslutade regelverk och policy. Lösningförslag kan ligga på flera organisatoriska nivåer och befinna sig i en eller flera delar av verksamhetsprocessen. POET-analysen (Policy, Organisation, Ekonomi, Teknik) används som kompletterande analysverktyg för att ringa in utmaningarna och identifiera var "hängrännorna" finns – det vill säga var problem rinner igenom utan att fångas upp av befintliga strukturer.

5. De 13 utmaningarna – resultat och prioriteringsordning

5.1 Rankingtabell

Nedanstående tabell presenterar de 13 utmaningarna i prioriteringsordning baserat på BTH-studiens Delphi-rankning med 90 lärare vid ett svenskt tekniskt lärosäte.

Rank	Utmaning	Kategori	Nivå
1	Brist på studentrespons	Pedagogisk	Mikro
2	Stor uppföring i kursdesign	Pedagogisk	Mikro/Meso
3	Social distans – försämrat samarbete	Pedagogisk	Mikro
4	Prestationsbias hos studenter	Pedagogisk	Mikro
5	Brist på kognitiv närvaro	Pedagogisk	Mikro
5	Begränsad tillgänglighet för lärare	Pedagogisk	Mikro/Meso
7	Kvarvaro/genomströmning	Pedagogisk	Mikro/Meso
8	Rättsosäkerhet (GDPR, upphovsrätt)	Organisatorisk	Meso/Makro
9	Anonymitet i digitala miljöer	Pedagogisk	Mikro
10	Den nya lärarrollen	Organisatorisk	Meso
11	Distansutbildningspolicy	Organisatorisk	Makro
12	Tekniska utmaningar för lärare	Teknologisk	Meso
13	Infrastruktur och systeminvesteringar	Teknologisk/Org.	Makro

5.2 Beskrivning av de 13 utmaningarna

Utmaning 1: Brist på studentrespons (Rank 1)

Lärare rapporterar svårigheter att bedöma studenternas förståelse i realtid online. Utan möjlighet att se studenternas reaktioner – kroppsspråk, ansiktsuttryck, ögonkontakt – saknas den löpande feedback som är central i traditionell undervisning. Problemet förstärks av att studenter ofta väljer att inte aktivera sina kameror vid synkronundervisning. Lena Dafgårds forskning vid Högskolan Dalarna (avhandlingen Digital Distance Education) visar att social kontakt och möjligheten att se varandra i bild är avgörande för kommunikationskvaliteten i videomöten. Åtgärder inkluderar code of conduct för studentdeltagande, interaktiva verktyg (Mentimeter, omröstningar, breakout rooms) och möjligheter till asynkron interaktion via lärplattformen.

Utmaning 2: Stor uppföring i kursdesign (Rank 2)

Att designa och producera nätbaserade kurser kräver betydande tidsinvestering i förväg: skapande av multimedia, tydliga instruktioner, välkomstbrev, studiehandledningar och lärmaterial av hög kvalitet. Lärare utan erfarenhet av fristående distanskurser upplever detta som särskilt betungande. Öppna lärresurser (OER), Student-Generated Content och samarbete med kollegor vid andra lärosäten kan minska bördan. Institutionellt stöd i form av pedagogiska teknologer och medieproduktion är centralt.

Utmaning 3: Social distans – försämrat samarbete (Rank 3)

Studenter i nätbaserade miljöer känner ofta inte varandra och har därmed svagare band att bidra till varandras lärande. Avsaknad av spontana sociala interaktioner försvårar gruppdynamik och kollaborativt lärande. Strukturerade metoder som presentationsforum i Canvas, sociala kontrakt i grupper och grupparbetsformer som EPA och OPERA kan motverka social distans och stärka känslan av gemenskap.

Utmaning 4: Prestationsbias (Rank 4)

Studenter i nätbaserade kurser tenderar att underskatta kursens krav och den tid som krävs. Detta kan leda till att de inte lägger tillräcklig tid på studierna, vilket påverkar genomströmning och studieresultat negativt. Tydlig information om kurskrav, formativa bedömningar och Early Warning Systems (EWS) är viktiga motåtgärder.

Utmaning 5a: Brist på kognitiv närvaro (Rank 5)

Kognitiv närvaro – studentens förmåga att konstruera mening och förståelse genom reflektion och diskurs – är svårare att uppnå och mäta i nätbaserade miljöer. Lärare med erfarenhet av kurser på avancerad nivå uppvisar större medvetenhet om denna utmaning. Aktiva lärandestrategier, diskussionsforum och reflektionsuppgifter är viktiga pedagogiska verktyg.

Utmaning 5b: Begränsad tillgänglighet för lärare (Rank 5)

Lärare har begränsad tid och kapacitet att svara på individualiserade studentbehov. Förväntningarna på snabb återkoppling är ofta höga i nätbaserade kurser, men möjligheterna är begränsade av tids- och budgetrestriktioner. Tydlig kommunikation om svarstider och strukturerade feedbackrutiner kan hantera förväntningsgapet.

Utmaning 7: Kvarvaro och genomströmning (Rank 7)

Att behålla studenter aktiva och engagerade under hela kursen är en central utmaning i distansutbildning. Avhopp och inaktivitet är vanligare i nätbaserade kurser. Early Warning Systems (EWS) och formativa kursvärderingar är viktiga verktyg för att identifiera studenter i riskzonen och möjliggöra proaktiva insatser.

Utmaning 8: Rättssäkerhet – GDPR och upphovsrätt (Rank 8)

Lärare upplever osäkerhet kring juridiska frågor relaterade till inspelning av föreläsningar (GDPR), användning av upphovsrättsskyddat material och hantering av studentdata. Denna osäkerhet leder till suboptimala pedagogiska val och onödig stress. Centralt juridiskt stöd och tydliga riktlinjer är nödvändiga.

Utmaning 9: Anonymitet i digitala miljöer (Rank 9)

Anonymitet i nätbaserade lärmiljöer kan vara både en tillgång (för blyga studenter) och ett problem (minskad ansvarskänsla, akademisk ohederlighet). Balansen mellan anonymitet och identifiering kräver genomtänkta pedagogiska val och tydliga kursregler.

Utmaning 10: Den nya lärarrollen (Rank 10)

Övergången till nätbaserad undervisning kräver en omdefiniering av lärarrollen. Lärare förväntas behärska nya pedagogiska ansatser, digitala verktyg och kommunikationsformer – utan att alltid ha fått adekvat stöd och kompetensutveckling. Att lärare "flyttar in" den traditionella klassrumsföreläsningen i nätmiljön utan anpassning är ett symptom på detta.

Utmaning 11: Distansutbildningspolicy (Rank 11)

Avsaknad av tydlig och konsekvent policy för distansutbildning på lärosätetsnivå skapar oklarheter kring ansvar, kvalitetskrav och resurstilldelning. Lärare med erfarenhet av programledning uppvisar större medvetenhet om denna utmaning. En tydlig policy är en förutsättning för att övriga nivåer ska kunna fungera effektivt.

Utmaning 12: Tekniska utmaningar för lärare (Rank 12)

Lärare ägnar oproportionerligt mycket tid åt att lösa tekniska problem, vilket upplevs som ett intrång på det egentliga läraruppdraget. Arbetsplatser är inte alltid ändamålsenligt utformade för nätbaserad undervisning. Bättre teknisk support och ändamålsenliga arbetsplatser är nödvändiga.

Utmaning 13: Infrastruktur och systeminvesteringar (Rank 13)

Investeringsnivån i digital infrastruktur varierar kraftigt mellan lärosäten. Systemlösningar som inte fungerar sömlöst, bristande integration mellan IT-system och otydliga förvaltningsmodeller skapar merarbete och frustration. Strategiska infrastrukturinvesteringar och tydliga förvaltningsmodeller är nödvändiga.

6. Analys per organisatorisk nivå: Mikro, Meso och Makro

6.1 Mikronivå – Kurs och undervisning

Mikronivån är den nivå där flest av de högst prioriterade utmaningarna befinner sig. Pedagogiska utmaningar som studentrespons, social distans, kognitiv närvaro och prestationsbias uppstår i det dagliga mötet mellan lärare och studenter. Dessa utmaningar är direkt kopplade till lärarens pedagogiska kompetens och val av undervisningsmetoder.

Nyckelinsikt: Lösningar på mikronivå kräver pedagogisk kompetensutveckling och tillgång till konkreta verktyg och metoder. Läraren kan inte lösa dessa utmaningar ensam – institutionellt stöd är nödvändigt.

Konkreta åtgärder:

- Utveckla code of conduct för studentdeltagande vid synkron och asynkron undervisning
- Använda interaktiva verktyg (Mentimeter, omröstningar, breakout rooms) för att öka studentrespons
- Implementera sociala introduktionsaktiviteter (presentationsforum, sociala kontrakt i grupper)
- Använda formativa examinationsformer (quiz, peer review, e-portfolio) för att motverka prestationsbias
- Tillämpa grupparbetsformer som fungerar både på campus och distans (EPA, OPERA)
- Erbjud Open Educational Resources (OER) och Student-Generated Content för att minska uppförinvesteringen

6.2 Mesonivå – Stödorganisation och policy

Mesonivån omfattar de institutionella stödfunktioner, policyer och organisationsstrukturer som ramar in lärarens arbete. Här återfinns utmaningar kring den nya lärarrollen, ansvarsfördelning, kompetensutveckling och rättsosäkerhet.

Nyckelinsikt: Många utmaningar på mikronivå har sina rötter i mesonivåns bristande stöd. Utan tydlig ansvarsfördelning, adekvat kompetensutveckling och funktionella stödfunktioner riskerar lärare att bli ensamma problemlösare.

Konkreta åtgärder:

- Tydliggöra ansvarsfördelning mellan pedagogiska enheter, IT och HR
- Integrera IKT-pedagogik i befintliga högskolepedagogiska kurser
- Erbjud onboarding för nyanställda lärare med fokus på digital kompetens
- Skapa interna nätverk och communities of practice för lärare i distansundervisning
- Utveckla tydliga arbetsflöden som dokumenterar vilka arbetsroller som ansvarar för vad
- Säkerställa att kompetensutvecklingstid ingår i medarbetarsamtal och arbetsplanering
- Klargöra juridiska frågor (GDPR, upphovsrätt) via centralt stöd

6.3 Makronivå – Strategi och ramfaktorer

Makronivån handlar om lärosätets övergripande strategi, investeringsbeslut och policyer för distansutbildning. Här återfinns frågor om varför lärosätet bedriver distansutbildning, hur stor investeringsgraden är och vilka ramfaktorer som styr.

Nyckelinsikt: Strategiska beslut på makronivå skapar eller begränsar handlingsutrymmet på meso- och mikronivå. En tydlig och ambitiös distansutbildningspolicy är en förutsättning för att övriga nivåer ska kunna fungera effektivt.

Konkreta åtgärder:

- Formulera en tydlig strategisk motivering för distansutbildning kopplad till lärosätets uppdrag
- Öka investeringsgraden i pedagogisk kompetensutveckling och stödfunktioner
- Säkerställa att IT-infrastruktur och systemlösningar möter verksamhetens behov
- Anta en tydlig distansutbildningspolicy med mätbara kvalitetskriterier
- Integrera kvalitetsaspekter för e-lärande i befintliga kvalitetssäkringssystem

7. Analys per processteg: Före, Under och Efter

7.1 Före – Planering och förberedelse

Fasen före kursstart är kritisk för kvaliteten i nätbaserad undervisning. Upfrontinvesteringen i kursdesign (Rank 2) är en av de högst prioriterade utmaningarna och speglar den fundamentala skillnaden mellan campusundervisning och distansundervisning: i nätbaserade kurser måste mycket mer planeras och produceras i förväg.

Utmaningar i denna fas:

- Tidskrävande produktion av lärmaterial (inspelningar, editering, textning)
- Kursdesign som kräver tydliga instruktioner, studiehandledning och välkomstbrev
- Kompetensutveckling för lärare som ska undervisa på distans för första gången
- Validering av studenters förkunskaper och tekniska förutsättningar

Åtgärder:

- Erbjud institutionellt stöd för kursproduktion (pedagogiska teknologer, mediaproduktion)
- Använda OER och Student-Generated Content för att minska produktionsbördan
- Genomföra pedagogisk grundutbildning för distansundervisning som obligatoriskt moment
- Upprätta mallar och checklistor för kursdesign baserade på QM-standarder

7.2 Under – Undervisning och examination

Under kursen uppstår de mest synliga pedagogiska utmaningarna: brist på studentrespons, social distans, kognitiv närvaro och prestationsbias. Läraren behöver kontinuerligt anpassa sin undervisning baserat på löpande feedback – men denna feedback är svårare att erhålla i nätbaserade miljöer.

Utmaningar i denna fas:

- Svårt att bedöma om budskapet når fram (studentrespons)
- Studenter engagerar sig inte i samarbete (social distans)
- Studenter underskattar kurskraven (prestationsbias)
- Lärare har svårt att vara tillgängliga för individuella behov
- Tekniska problem stör undervisningen

Åtgärder:

- Använda interaktiva verktyg och formativa bedömningar löpande under kursen
- Implementera Early Warning Systems (EWS) för att identifiera studenter i riskzonen
- Använda breakout rooms och digitala grupprum för att stärka studentinteraktion
- Tydliggöra lärarens tillgänglighet och svarstider i kursens instruktioner
- Erbjud teknisk support som är tillgänglig under undervisningstid

7.3 Efter – Utvärdering och kvalitetsutveckling

Fasen efter kursens genomförande är avgörande för kontinuerlig kvalitetsutveckling. Kursvärdering, kursutvärdering och kursanalys ger underlag för förbättringar – men dessa processer är inte alltid systematiserade eller kopplade till faktiska förändringar.

Utmaningar i denna fas:

- Kursvärderingsdata används inte systematiskt för kursförbättringar
- Ansvar för kvalitetsuppföljning är otydligt fördelat
- Lärare saknar tid och resurser för djupgående kursanalys
- Omvärldsbevakning och benchmarking sker inte regelbundet

Åtgärder:

- Integrera formativa kursvärderingar under kursens gång, inte bara summativt
- Koppla kursutvärdering till systematisk kursanalys och dokumenterade förbättringsåtgärder
- Avsätta tid för kollegialt lärande och erfarenhetsutbyte efter kursgenomförande
- Genomföra regelbunden benchmarking mot nationella och internationella kvalitetsramverk

8. Diskussion: Kulturella och strukturella hinder

8.1 Utmaningarna är i grunden kulturfrågor

En central insikt i analysarbetet är att de identifierade utmaningarna i hög grad är kulturfrågor snarare än enbart frågor om beslutade och genomförda regelverk. Det räcker inte att anta en policy eller investera i ett system – förändring kräver ett skifte i normer, värderingar och praxis på alla organisatoriska nivåer.

Detta manifesteras på flera sätt:

- Lärare som "flyttar in" campusföreläsningen i nätmiljön utan pedagogisk anpassning gör det inte av ovilja, utan för att de saknar kunskap om alternativ och stöd för förändring.
- Ansvarsfördelning som är oklar på pappret är ännu oklar i praktiken – kulturen avgör vem som faktiskt tar ansvar.
- Incitamentsstrukturer som inte belönar pedagogisk utveckling skapar en kultur där forskning prioriteras på bekostnad av undervisningskvalitet.

8.2 Lärarnas bakgrundsfaktorer och deras begränsade påverkan

BTH-studien visar att lärarnas bakgrundsfaktorer – kön, senioritetsgrad (doktorsexamen), fakultetstillhörighet – i begränsad utsträckning påverkar den övergripande rankingen av utmaningar. Detta är en viktig insikt: utmaningarna är systemiska och drabbar lärare oavsett bakgrund. Däremot finns vissa specifika mönster:

- Lärare utan erfarenhet av fristående distanskurser upplever upfrontinvesteringen som mer betungande.
- Lärare med erfarenhet av avancerade kurser är mer medvetna om kognitiv närvaro.
- Erfarna lärare som undervisar yrkesverksamma ser rättsosäkerhet som mindre kritisk.
- Lärare med programledarerfarenhet betonar distansutbildningspolicyns vikt.

8.3 Teknologiska utmaningar underrankas – en varningssignal?

Det faktum att inga teknologiska utmaningar återfinns bland de 13 högst prioriterade utmaningarna i BTH-studien är anmärkningsvärt. En möjlig tolkning är att teknologin i det svenska kontextet är tillräckligt väl etablerad för att inte utgöra ett primärt hinder. En annan tolkning är att lärare har normaliserat teknologiska begränsningar och inte längre identifierar dem som "utmaningar" – de har blivit en del av vardagen.

Ur ett strategiskt perspektiv är det viktigt att inte låta denna underrankning leda till underinvesteringar i infrastruktur och systemstöd. Teknologiska brister kan verka som "dolda kostnader" som påverkar pedagogisk kvalitet utan att synas direkt i statistiken.

8.4 Spänningen mellan lärarprofessionalitet och administrativa krav

En återkommande tema i materialet är spänningen mellan lärarens professionella identitet och de administrativa krav som den digitala transformationen medför. Lärare upplever att de tvingas agera som IT-tekniker, jurister och administratörer – roller som de inte är utbildade för och som tar tid från det egentliga läraruppdraget.

Denna spänning är inte bara ett individuellt problem utan ett strukturellt: lärosätena har inte anpassat sina stödfunktioner och arbetsflöden i takt med digitaliseringen. Resultatet är att lärare absorberar kostnader och bördor som borde hanteras på meso- eller makronivå.

8.5 Framtidsperspektiv: Digitalt lärande om tre år

Baserat på framtidsanalysen Vilka utmaningar har vi framåt – digitalt lärande (Brenner, 2023) kan vi identifiera en önskad målbild på tre nivåer:

- **Mikronivå:** Micro-learning och just-in-time learning integreras i kurser. Lärare har tid att fokusera på sin profession. IKT-pedagogik integreras naturligt i högskolepedagogiska kurser.
- **Mesonivå:** Tydliga organisationsmodeller för implementering av digitalt lärande. Samverkan mellan pedagogiska enheter och IT-organisationen fungerar väl. Målgruppsanpassad kommunikation och onboarding är etablerat.
- **Makronivå:** Digitalt lärande är synligt och erkänt i lärosätets strategi. Systeminvesteringar görs utifrån ett helhetsperspektiv. Digitalt lärande har god förankring hos beslutande organ.

9. Kvalitetsramverk som referenspunkter

9.1 ELQ – E-learning Quality (Högskoleverket)

Högskoleverkets modell för utvärdering av kvaliteten i e-lärande identifierar tio kvalitetsaspekter som är centrala vid bedömning av e-lärandekvalitet:

5. Material/innehåll
6. Struktur/virtuell miljö
7. Kommunikation, samarbete och interaktivitet
8. Bedömningar av studenternas prestationer
9. Flexibilitet och anpassning
10. Support (till studenter och anställda)
11. Anställdas kompetens och erfarenhet
12. Ledarskap och visioner
13. Resursallokering
14. Process- och helhetssyn

Rapporten betonar att kvalitetsaspekter för e-lärande behöver integreras i befintliga kvalitetssäkringssystem – en rekommendation som fortfarande är lika aktuell idag.

9.2 E-quality Framework (Masoumi & Lindström, 2011)

Masoumi & Lindströms översiktsstudie identifierar sju verksamhetsområden med sammanlagt 115 kvalitetskriterier för e-lärande:

- Tekniska faktorer
- Pedagogiska faktorer

- Studentsupport
- Akademi (lärare-)support
- Utvärderingsfaktorer
- Kursdesignsfaktorer
- Institutionella/Administrativa faktorer

Dessa 115 kvalitetskriterier utgör en värdefull checklista för lärosäten som vill genomföra självskattning och benchmarking av sin distansutbildning.

9.3 OLC Quality Scorecard

OLC:s Quality Scorecard (version 2, 2014) innehåller 75 unika kvalitetsindikatorer för administration av onlineprogram, varje indikator värderad på en 0–3-skala. Scorecarden är baserad på en Delphi-studie med 43 experter och är i linje med de 24 kvalitetskriterier som identifierades av Institute for Higher Education Policy (2000).

9.4 QM – Quality Matters

Quality Matters (QM) är ett välestablerat kvalitetssystem med åtta kvalitetsområden för kursdesign och -utvärdering:

- Kursöversikt och kursintroduktion
- Lärandemål och kompetenser
- Examination och mätbarhet
- Instruerande material
- Studentinteraktion och engagemang
- Lärplattformar och teknik
- Studentsupport
- Tillgänglighet

QM:s rubrik erbjuder ett strukturerat ramverk för kursdesign och -utvärdering som är direkt applicerbart på svenska förhållanden.

9.5 ODDE – Handbook of Open, Distance and Digital Education (2022)

ODDE-ramverket strukturerar kunskapsområdet i tre nivåer som direkt korresponderar mot analysmodellen i denna rapport:

- Makronivå: ODDE Systems and Theories
- Mesonivå: Institutional Perspectives, Management and Organization
- Mikronivå: Learning and Teaching in ODDE

10. Rekommendationer

Baserat på analysen av de 13 utmaningarna och de underliggande strukturella och kulturella faktorerna presenteras följande 13 rekommendationer, organiserade per organisatorisk nivå.

Nr	Nivå	Rekommendation
R1	Makro	Formulera en tydlig och ambitiös strategi för distansutbildning kopplad till lärosätets uppdrag och samhällsansvar.
R2	Makro	Öka investeringsgraden i pedagogisk kompetensutveckling – betrakta det som strategisk investering, inte kostnad.
R3	Makro	Integrera e-lärandekvalitet (ELQ, QM eller liknande) i befintliga kvalitetssäkringssystem.
R4	Makro	Tydliggör incitamentsstrukturer för pedagogisk excellens i meriteringssystem och karriärutveckling.
R5	Meso	Klargör ansvarsfördelning i stödorganisationen med dokumenterade arbetsflöden för pedagogisk enhet, IT och HR.
R6	Meso	Integrera IKT-pedagogik och digital kompetens i högskolepedagogiska grundkurser som obligatoriskt moment.
R7	Meso	Etablera communities of practice för lärare i distansundervisning, interna och interinstitutionella.
R8	Meso	Säkerställ lättillgänglig juridisk vägledning om GDPR, upphovsrätt och digital examination.
R9	Meso	Anpassa arbetsplatser och arbetsvillkor för nätbaserad undervisning, inklusive tidsmodeller för uppförinvestering.
R10	Mikro	Prioritera pedagogisk träning i studentengagemang: interaktiva verktyg, formativ bedömning, breakout rooms.
R11	Mikro	Erbjud institutionellt stöd för kursdesign: pedagogiska teknologer, OER-rådgivning, mallar baserade på QM.
R12	Mikro	Implementera strukturerade metoder för social gemenskap: presentationsforum, sociala kontrakt, gruppkontrakt.
R13	Mikro	Inför Early Warning Systems (EWS) och formativa kursvärderingar för att tidigt identifiera studenter i riskzonen.

11. Slutsatser

Denna rapport har analyserat 13 centrala utmaningar inom högskolepedagogisk utveckling med fokus på distansutbildning och digitalt lärande. Analysen visar tydligt att:

- **Pedagogiska utmaningar dominerar.** De fem högst prioriterade utmaningarna är alla pedagogiska till sin natur. Teknologiska och organisatoriska utmaningar rankas lägre, men utgör viktiga stödjande faktorer.
- **Utmaningarna är systemiska.** De kan inte lösas av enskilda lärare eller enskilda enheter. Effektiva lösningar kräver samordnade insatser på mikro-, meso- och makronivå.
- **Kulturen är avgörande.** Regelverk och investeringar är nödvändiga men inte tillräckliga. Förändring kräver ett skifte i normer, värderingar och praxis – ett ledarskapsansvar som sträcker sig från institutionsledning till enskild lärare.
- **Processdimensionen är underskattad.** Utmaningarna ser olika ut beroende på var i utbildningsprocessen (före, under, efter) vi befinner oss. En helhetssyn på kvalitetsutveckling måste adressera alla tre faser.
- **Incitamentsstrukturer behöver ses över.** Utan tydliga incitament för pedagogisk excellens riskerar distansutbildning att fortsätta betraktas som ett andrahandsalternativ till campusundervisning.

SVERD uppmanar deltagarna vid NU2026 att ta dessa utmaningar på allvar och arbeta för att omsätta analysens insikter i konkreta förbättringar vid svenska lärosäten. Konferensen är en unik möjlighet till dialog, erfarenhetsutbyte och gemensam kunskapsuppbyggnad – precis det som behövs för att möta de utmaningar som identifierats i denna rapport.

12. Referenser

- Brenner, M. (2023). Vilka utmaningar har vi framåt – digitalt lärande. Karolinska Institutet, Enheten för Undervisning och Lärande (UoL). [Internt arbetsdokument]
- Brenner, M. (2022). Utmaningar – analys till micro, meso och makronivå samt i process före, under och efter. [Internt analysdokument, SVERD]
- Brenner, M. (2022). Utmaningar – analysmodell. [Internt analysdokument, SVERD]
- Dafgård, L. (2019). Digital Distance Education: Communicational aspects of the introduction of distance education in a Swedish university [Doktorsavhandling, Göteborgs universitet].
- Högskoleverket. (2008). E-learning quality: Aspects and criteria for evaluation of e-learning in higher education (Rapport 2008:11 R). Högskoleverket.
<http://www.hsv.se/download/18.8f0e4c9119e2b4a60c800028057/0811R.pdf>
- Institute for Higher Education Policy. (2000). Quality on the line: Benchmarks for success in Internet-based distance education. IHEP. <http://www.ihep.org/assets/files/publications/M-R/QualityOnTheLine.pdf>
- Masoumi, D., & Lindström, B. (2011). Quality in e-learning: A framework for promoting and assuring quality in virtual institutions. *Journal of Computer Assisted Learning*, 28(1), 27–41. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2729.2011.00407.x>
- Online Learning Consortium (OLC). (2014). OLC Quality Scorecard: Criteria for excellence in the administration of online programs (Version 2). OLC. https://onlinelearningconsortium.org/QS_Review
- Quality Matters. (2014). Quality Matters rubric standards 2011–2013 with assigned point values (Fifth edition). MarylandOnline. <https://www.qualitymatters.org/qa-resources/rubric-standards/higher-ed-rubric>
- Smythe, C., et al. (Eds.). (2022). *Handbook of open, distance and digital education (ODDE)*. Springer.
<https://doi.org/10.1007/978-981-19-2080-6>
- SVERD – Sveriges Förening för Distansutbildning. (2026). Om SVERD. <https://www.sverd.se> och <https://www.sverd.se/du-resurser/>
- Sällberg, H., Folino, E. The relative importance of distance education challenges to instructors in higher education – A ranking-type Delphi study. *Educ Inf Technol* 29, 13495–13522 (2024).
<https://doi.org/10.1007/s10639-023-12345-9>
- Zawacki-Richter, O., & Latchem, C. (2018). Exploring four decades of research in computers & education. *Computers & Education*, 122, 136–152. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2018.04.001>